

Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

Sammanfattning

Utrikesutskottet behandlar i detta betänkande ett antal motioner om mänskliga rättigheter (MR) som avlämnats under allmänna motionstiden 2008.

Ett stort antal yrkanden väcks varje år i olika MR-frågor. Utskottet har under ett antal år valt att behandla frågor om de mänskliga rättigheterna ur olika perspektiv och med olika fokus. Vissa år har tonvikten legat mer på bilaterala MR-frågor och andra år på multilaterala frågeställningar. Under föregående riksmöte behandlades dock såväl multilaterala frågeställningar som bilaterala MR-frågor i ett mer omfattande MR-betänkande (bet. 2007/08:UU9).

I det nu aktuella betänkandet behandlas motionsförslag inom följande huvudområden:

- mänskliga rättigheter – vissa frågor om mål och inriktning
- kvinnors rättigheter
- barnets rättigheter
- diskriminering och förföljelse på grund av sexuell läggning och könsidentitet
- rättigheter för och diskriminering av personer som tillhör nationella eller etniska, språkliga eller religiösa minoriteter
- Förenta nationerna.

Omsorgen om och försvaret av de mänskliga rättigheterna utgör en integrerad och central del av den svenska utrikespolitiken. Den präglar Sveriges agerande i globala och regionala forum och genomsyrar de bilaterala kontakterna med andra länder. Engagemanget för de mänskliga rättigheterna ligger i vårt lands intresse och speglar dessutom våra förhoppningar om en värld där människor kan leva fria, utan fruktan och nöd.

Samtliga motionsyrkanden i betänkandet avstyrks av utskottet. I ärendet finns två reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Bakgrund	6
Utskottet	8
Vissa frågor om mål och inriktning m.m.	8
Motionerna	8
Utskottets överväganden	9
Kvinnors rättigheter	12
Motionerna	12
Utskottets överväganden	13
Barnets rättigheter	16
Motionen	16
Utskottets överväganden	17
Diskriminering och förföljelse på grund av sexuell läggning och könsidentitet	19
Motionen	19
Utskottets överväganden	19
Rättigheter för och diskriminering av personer som tillhör nationella eller etniska, språkliga eller religiösa minoriteter	20
Motionen	20
Utskottets överväganden	20
Förenta nationerna	22
Motionen	22
Utskottets överväganden	22
Övriga yrkanden	22
Reservationer	24
1. Beslut om internationella insatser, punkt 2 (v, mp)	24
2. SRHR-frågor, punkt 4 (s, v, mp)	24
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	26
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	26

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Vissa frågor om mål och inriktning m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U203 yrkande 7, 2008/09:U246, 2008/09:U335, 2008/09:U341, 2008/09:U349 yrkandena 27 och 38, 2008/09:U353 och 2008/09:Kr310 yrkande 2.

2. Beslut om internationella insatser

Riksdagen avslår motion 2008/09:Fö204 yrkande 13.

Reservation 1 (v, mp)

3. Kvinnors rättigheter

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U226, 2008/09:U234, 2008/09:U236, 2008/09:U256 yrkande 1, 2008/09:U259, 2008/09:U302 yrkande 1, 2008/09:U350 och 2008/09:U360 yrkandena 1, 6 och 9.

4. SRHR-frågor

Riksdagen avslår motion 2008/09:U349 yrkande 30 i denna del.

Reservation 2 (s, v, mp)

5. Barnets rättigheter

Riksdagen avslår motion 2008/09:U334 yrkandena 1 och 2.

6. Diskriminering och förföljelse på grund av sexuell läggning och könsidentitet

Riksdagen avslår motion 2008/09:U349 yrkande 33 i denna del.

7. Rättigheter för och diskriminering av personer som tillhör nationella eller etniska, språkliga eller religiösa minoriteter

Riksdagen avslår motion 2008/09:U301.

8. Förenta nationerna

Riksdagen avslår motion 2008/09:U214.

9. Övriga yrkanden

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U204 yrkandena 1 och 3–5, 2008/09:U216, 2008/09:U280 yrkande 2, 2008/09:U281, 2008/09:U294, 2008/09:U305, 2008/09:U309, 2008/09:U323 yrkandena 22–25, 2008/09:U343 yrkande 6, 2008/09:U346 yrkandena 9 och 10, 2008/09:U349 yrkandena 28, 30 i denna del, 32, 33 i denna del, 36, 37, 39 och 40, 2008/09:U360 yrkande 2, 2008/09:Sf331 yrkandena 4–6 och 2008/09:A376 yrkande 4.

Stockholm den 2 april 2009

På utrikesutskottets vägnar

Göran Lenmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lenmarker (m), Gustav Blix (m), Carina Hägg (s), Anne-Marie Pålsson (m), Kenneth G Forslund (s), Walburga Habsburg Douglas (m), Kerstin Engle (s), Christian Holm (m), Hans Linde (v), Carin Runeson (s), Holger Gustafsson (kd), Olle Thorell (s), Ameer Sachet (s), Dan Kihlström (kd), Max Andersson (mp) och Ulrika Carlsson i Skövde (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utrikesutskottet ett antal motionsförslag från allmänna motionstiden 2008 om mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik.

Utskottet utarbetade våren 2008 ett omfattande betänkande om mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik, betänkande 2007/08:UU9. Där behandlades regeringens skrivelse 2007/08:109 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik samt ett betydande antal motioner. De frågor som togs upp i betänkandet våren 2008 avsåg mål, inriktning och prioriteringar, samstämmighet mellan politiken för mänskliga rättigheter och politiken inom andra områden samt arbetet inom exempelvis FN och EU för de mänskliga rättigheterna. I en del av betänkandet behandlades förhållanden i länder och geografiska områden.

Med undantag från det föregående riksmötet då såväl multilaterala frågeställningar som bilaterala MR-frågor behandlades har utskottet under ett antal år valt att behandla frågor om de mänskliga rättigheterna ur olika perspektiv och med olika fokus. Vissa år har tonvikten legat mer på bilaterala MR-frågor och andra år på multilaterala frågeställningar.

Utskottet har efter diskussioner valt att i detta betänkande, vilket utarbetats och beslutats våren 2009, behandla motionsförslag inom följande huvudområden:

- mänskliga rättigheter – vissa frågor om mål och inriktning
- kvinnors rättigheter
- barnets rättigheter
- diskriminering och förföljelse på grund av sexuell läggning och könsidentitet
- rättigheter för och diskriminering av personer som tillhör nationella eller etniska, språkliga eller religiösa minoriteter.

I detta betänkande finns också motionsvis framförda förslag som är identiska eller i hög grad överensstämmande med yrkanden som utskottet behandlat tidigare under mandatperioden. Utskottet föreslår i ett avslutande avsnitt i betänkandet att ett antal sådana motionsförslag avstyrks med hänvisning till att de inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen.

Våren 2009 tas frågor om mänskliga rättigheter också upp i andra betänkanden och ett yttrande från utskottet. Det gäller främst betänkandena 2008/09:UU6 Frihet från förtryck – Sveriges demokratibistånd, 2008/09:UU10 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2008 och

2008/09:UU17 Verksamheten i Europarådet under 2008 samt yttrande 2008/09:UU3y Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Under innevarande riksmöte har företrädare för utskottet fått information om och diskuterat frågor om mänskliga rättigheter och demokrati med Inés Alberdi, exekutivdirektör i Unifem, den 10 september 2008, Wajdan Micheal Salim, minister i Irak för mänskliga rättigheter, den 13 november 2008 och Jean Mensa, verksam vid Institute of Economic Affairs i Ghana, den 10 mars 2009.

De motioner som behandlas i detta betänkande har avlämnats under innevarande riksmöte och redovisas utan angivande av årtal.

Bakgrund

Arbetet med att främja demokrati, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling genomsyrar den svenska utrikespolitiken. Sverige ska vara en tydlig röst i världen för de mänskliga rättigheterna och ska agera bilateralt, genom Europeiska unionen (EU) och multilateralt för att de mänskliga rättigheterna ska genomföras och efterlevas fullt ut i alla världens länder.

Svensk utrikespolitik ska främja respekten för de mänskliga rättigheterna. Omsorgen om och försvaret av de mänskliga rättigheterna är en integrerad och central del av den svenska utrikespolitiken. Den präglar Sveriges agerande i globala och regionala forum och genomsyrar de bilaterala kontakterna med andra länder.

Sveriges stora engagemang för de mänskliga rättigheterna, vår utrikespolitik och vårt utvecklingssamarbete speglar våra förhoppningar om en värld där människor kan leva fria, utan fruktan och nöd. De mänskliga rättigheterna värnar om individens grundläggande behov och syftar till att garantera friheter och ge förutsättningar för ett drägligt liv för alla. Det är legitimt att reagera och påtala kränkningar av dessa rättigheter då förtryckta människor – just därför att de är förtryckta – sällan har möjlighet att själva hävda sina intressen.

I december 2008 var det 60 år sedan Förenta nationernas (FN) generalförsamling antog den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Förklaringen gav det internationella samfundet en gemensam värdegrund i synen på människan och förhållandet mellan stat och individ, och slog fast grundläggande normer för de mänskliga rättigheterna som är överordnade politiska och ekonomiska, kulturella och religiösa skillnader. De grundläggande normer som anges i den allmänna förklaringen är universella och bindande för alla världens stater. Alla stater har en skyldighet att värna alla människors lika värde och rättigheter.

Som medlem i FN har Sverige enligt FN-stadgans artikel 55 och 56 en rätt och förpliktelse att vidta åtgärder i samarbete med organisationen för att främja allmän aktning och respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla, utan åtskillnad med avseende på ras, kön, språk eller religion.

De mänskliga rättigheterna gäller för alla människor utan åtskillnad, oavsett land, kultur eller specifik situation. Ingen regering kan hävda särskilda förhållanden som tradition, kultur eller religion som skäl för att kränka de mänskliga rättigheterna. Rättigheterna är odelbara och ömsesidigt samverkande. Stater kan inte sålla bland sina folkrättsliga åtaganden: alla mänskliga rättigheter har samma värde. Dessa principer slogs fast vid världskonferensen om de mänskliga rättigheterna 1993 och bekräftades bl.a. vid FN:s senaste världstoppmöte 2005.

Under de 60 år som gått sedan FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna antogs har dessa grundläggande normer slagits fast i ett antal folkrättsligt bindande konventioner. Tillsammans med den allmänna förklaringen bildar dessa konventioner en normativ grund för det internationella arbetet för de mänskliga rättigheterna. Dessa folkrättsliga åtaganden måste nu omsättas i praktisk handling över hela världen.

Regeringen har under det senaste decenniet överlämnat tre skrivelser till riksdagen om mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik respektive två skrivelser om demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklings-samarbete, skrivelserna 1997/98:89, 2003/04:20 och 2007/08:109 respektive 1997/98:76 och 2008/09:11. Dessa har behandlats i utskottets betänkanden 1997/98:UU17, 2003/04:UU9 och 2007/08:UU9 respektive 1997/98:UU15 och 2008/09:UU6.

Utskottet

Vissa frågor om mål och inriktning m.m.

Motionerna

Socialdemokraterna anför i kommittémotion *U349 (s) yrkande 27* att de mänskliga, medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna är universella, odelbara och individuella. I *yrkande 38* understryks betydelsen av att världens länder antog principen om skyldigheten att skydda vid FN:s världstoppmöte 2005. Socialdemokraterna vill utveckla alla aspekter på principen om skyldigheten att skydda som man menar är att förebygga konflikter och övergrepp genom politiska och humanitära åtgärder, att agera då katastrofen är ett faktum och att bistå med att återuppbygga ett land efter en våldsam konflikt. Partiet understryker vikten av att arbeta vidare för att förmå såväl enskilda stater som det internationella samfundet att leva upp till sitt ansvar att skydda civila.

Vänsterpartiet begär i kommittémotion *U203 (v) yrkande 7* att Sverige som enskild stat och som medlem av EU ska kritisera brott mot mänskliga rättigheter oavsett var, när och med vilka motiv de begås.

I partimotion *Fö204 (v) yrkande 13* betonar Vänsterpartiet att varje ny internationell insats bör debatteras och beslutas i riksdagen. För att bli trovärdigt i sitt internationella engagemang måste Sverige föra en oberoende utrikespolitik och vara militärt alliansfritt. Därför bör fredsskapande, fredsbevarande och fredsframtvängande åtgärder enbart ske på FN:s uppdrag.

Miljöpartiet understryker i kommittémotion *U246 (mp)* att folkrätten ska gälla lika för alla.

I den enskilda motionen *U335 (kd)* framhålls att svenska värderingar kring respekt för de mänskliga rättigheterna, det okränkbara människovärdet och rätten till liv tydligt måste komma till uttryck i Sveriges utrikeskommunikation.

I den enskilda motionen *U341 (kd)* anføres att antisemitism, kristofobi och islamofobi måste bekämpas.

I den enskilda motionen *U353 (kd)* begärs att Sverige i arbetet i Norden, i EU och på det internationella planet verkar för att förbättra troende personers situation.

I den enskilda motionen *Kr310 (fp) yrkande 2* föreslås att Sverige uppmärksammar och aktivt agerar mot antisemitism när den uppstår i andra länder.

Utskottets överväganden

De mänskliga rättigheterna gäller för alla människor utan åtskillnad, oavsett land, kultur eller specifik situation. Ingen regering kan hävda särskilda förhållanden som tradition, kultur eller religion som skäl för att kränka de mänskliga rättigheterna. De mänskliga, medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna är, som slås fast i en motion, odelbara, ömsesidigt samverkande och individuella. Utskottet konstaterar att detta är en grundläggande hållning i Sveriges politik för de mänskliga rättigheterna.

Utskottet vill, i överensstämmelse med vad som anfördes våren 2008 i utskottets betänkande om mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik (bet. 2007/08:UU9) och med anledning av nu aktuella motioner, understryka att *omsorgen om och försvaret av de mänskliga rättigheterna* utgör en integrerad och central del av den svenska utrikespolitiken. Den präglar Sveriges agerande i globala och regionala forum och genomsyrar de bilaterala kontakterna med andra länder. Engagemanget för de mänskliga rättigheterna ligger i vårt lands intresse och speglar dessutom våra förhoppningar om en värld där människor kan leva fria, utan fruktan och nöd.

Utskottet delar uppfattningen, som framförs i en motion, om att Sverige som enskild stat och som medlem av EU ska *kritisera brott mot de mänskliga rättigheterna oavsett var, när och med vilka motiv de begås*. Folkrådet ska gälla lika för alla. Stater har såväl en rätt som en skyldighet att påtala och kritisera kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Påståenden om att detta skulle utgöra en otillbörlig inblandning i andra staters inre angelägenheter måste avvisas. Genom att frivilligt ansluta sig till internationella konventioner har stater godkänt att brott mot konventionerna kan påtalas av andra stater. Till detta kommer att de centrala FN-konventionerna idag har en så bred anslutning och en så universell acceptans att de, när det gäller flertalet centrala rättigheter, kan anses ge uttryck för internationell sedvanerätt. Därmed är dessa rättigheter bindande för alla stater, även för de som ännu inte ratificerat FN-konventionerna. Världssamfundet har vid ett flertal tillfällen bekräftat principen att det är legitimt för omvärlden att reagera när de mänskliga rättigheterna kränks.

Det direkta sambandet mellan säkerhet, utveckling och mänskliga rättigheter slogs fast vid FN:s världstoppmöte 2005. Där accepterade man också den viktiga principen om staters skyldighet att skydda sin befolkning mot folkmord, krigsförbrytelser, etnisk rensning och brott mot mänskligheten samt om världssamfundets ansvar att ingripa när en stat inte vill eller förmår leva upp till denna skyldighet.

Detta ställningstagande om *skyldigheten att skydda*, vilket tas upp i en motion, har stor folkrättslig betydelse. Utskottet konstaterar att detta är ett uttryck för en pågående tydlig förskjutning i synen på suveränitet som innebär en starkare betoning av staters ansvar för individens säkerhet och rättigheter. De tre elementen i principen om skyldigheten att skydda är:

- skyldigheten att förebygga genom bl.a. diplomatiska och humanitära åtgärder och genom att ta itu med grundläggande orsaker till intern konflikt,
- skyldigheten att reagera med lämpliga medel, bl.a. genom sanktioner, rättsprocesser mot ansvariga samt i extrema fall med militärt våld och
- skyldigheten att återuppbygga konfliktdrabbade samhällen genom insatser för bl.a. försoning och utveckling.

Utskottet välkomnar den utveckling av folkrätten som principen om skyldigheten att skydda är ett uttryck för. Skyldigheten att skydda den enskilde och respekten för de mänskliga rättigheterna har blivit central även i ett säkerhetspolitiskt perspektiv. De strategiska och moraliska motiven för agerande sammanfaller. Den globala medvetenheten ökar om att respekten för de mänskliga rättigheterna är en del av ett gemensamt ansvar. Utskottet ser positivt på att insikten ökar om att respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och en fungerande rättsstat utgör ömsesidiga förutsättningar och ömsesidigt förstärker varandra.

Det är enligt utskottets uppfattning angeläget att ägna fortsatt uppmärksamhet åt en rad frågeställningar kring tillämpningen av principen om skyldigheten att skydda och humanitära interventioner i stater för att skydda människor där mot folkmord, brott mot krigets lagar och brott mot mänskligheten. Det gäller därvid bl.a. att dra lärdom för framtiden av de humanitära interventioner som genomförts i exempelvis Bosnien, Darfur, Somalia och Östtimor. Utskottet vill också, i likhet med motionärerna, understryka vikten av att förebygga konflikter och övergrepp genom politiska och humanitära åtgärder och att bistå med återuppbyggnad efter våldsamma konflikter.

Med anledning av motionsförslaget om grundläggande *förutsättningar för att Sverige ska delta i internationella insatser* erinrar utskottet om att det av 10 kap. 9 § regeringsformen framgår bl.a. att regeringen inte utan riksdagens medgivande får sända en svensk väpnad styrka utomlands, om detta inte är medgivet i lag eller följer av en internationell överenskommelse som riksdagen har godkänt.

Riksdagen beslutade våren 2008 om en nationell strategi för svenskt deltagande i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet (skr. 2007/08:51, bet. 2007/08:UFöU4, rskr. 2007/08:257). Strategin ger en övergripande vägledning för svenskt agerande i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet. Den har ett långsiktigt perspektiv och ger stöd för ett samlat civilt och militärt agerande i de insatsområden där Sverige deltar.

Utrikesutskottet konstaterar att det i den skrivelse som legat till grund för riksdagsbeslutet om den nationella strategin anges att ett tydligt folkrättsligt mandat är en central förutsättning för svenskt deltagande i fredsfrämjande insatser. Detta gäller även riktlinjer för våldsanvändning. FN har genom säkerhetsrådet det primära ansvaret för internationell fred och säkerhet. Huvudlinjen är att svenskt deltagande i fredsfrämjande insatser ska

ske med ett mandat från säkerhetsrådet. Detta gäller i synnerhet för fredsframtvingande insatser i enlighet med FN-stadgans kapitel VII. Då ska säkerhetsrådets mandat alltid finnas. Också när det gäller fredsbevarande insatser i enlighet med FN-stadgans kapitel VI eftersträvas ett tydligt stöd från säkerhetsrådet. Samtidigt medger folkrätten att sådana insatser sker enbart med den mottagande statens och övriga relevanta parter samtycke. Utrikesutskottet anser att den redovisade huvudlinjen för svenskt deltagande i fredsfrämjande insatser fortsatt ska gälla.

I motioner begärs att *antisemitism, kristofobi och islamofobi ska motverkas* och att troende personers situation ska förbättras. Sverige reagerar såväl enskilt som inom ramen för EU mot kränkningar av religionsfriheten. Sverige och EU verkar aktivt för att främja religionsfriheten, som är en central mänsklig rättighet, och driver årligen en resolution i FN:s generalförsamling mot religiös intolerans. En viktig utgångspunkt i texten är värnandet om dialog om dessa frågor över region- och religionsgränser, för att främja ömsesidig förståelse och respekt.

Som framgått utgör omsorgen om och försvaret av de mänskliga rättigheterna en integrerad och central del av den svenska utrikespolitiken. Enligt artikel 18 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna har varje människa rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och att ensam eller i gemenskap med andra offentligt eller enskilt utöva sin religion eller tro genom undervisning, gudstjänst och iakttagande av religiösa sedvänjor. Dessa rättigheter återfinns även i artikel 18 i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) och i Europakonventionen. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att religionsfriheten innefattar rätten att inte ha någon trosåskådning alls. Detta slogs fast 1993 av ICCPR:s konventionskommitté (*"Article 18 protects theistic, non-theistic and atheistic beliefs, as well as the right not to profess any religion or belief."*).

Sverige verkar på det bilaterala planet och genom EU för genomförandet av konventionerna om de mänskliga rättigheterna. Kampen mot diskriminering på grund av bl.a. religion är en fortsatt högt prioriterad fråga i svensk utrikespolitik. I det gemensamma 18-månadersprogrammet för de franska, tjeckiska och svenska EU-ordförandeskapen framhålls interkulturell dialog som ett viktigt instrument för att främja integration av medborgare med olika ursprung, kulturell bakgrund och religion när det gäller att bekämpa rasism och extremism samt att förhindra radikaliserings och rekrytering till terrorism. I 18-månadersprogrammet anges att medlemsstaternas utbyte av de erfarenheter som gjorts av interkulturell dialog ska föras framåt och att möjligheten att bredda perspektivet på interkulturell dialog för att också inkludera respekten för demokrati och mänskliga rättigheter kommer att undersökas.

Utskottet anser att det är viktigt att ägna stor uppmärksamhet åt skyddet av och åtgärder för att motverka diskriminering av personer som har en annan religion än den egna, något som utskottet understrukit också i tidigare betänkanden, senast i betänkande 2007/08:UU9 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik. Där redovisade utskottet information om FN:s Allians av civilisationer (Alliance of Civilizations, AoC), vilken initierades 2005, och som arbetar för att främja dialogen mellan religioner. Alliansen har i den första fasen av sitt arbete lagt tonvikten på relationerna mellan västerländska samhällen respektive muslimskt dominerade befolkningar. Fokus i verksamheten har riktats mot politiska faktorer som bidrar till extremism, effekter på medier och utbildning om ömsesidig förståelse. Ungdomar och befolkning i invandrarområden har varit viktiga målgrupper. Alliansen har initierat aktiviteter riktade till organisationer, aktivister, policyskapare och forskare. Utskottet välkomnar att Sverige stöder Allians av civilisationer och noterar att utrikesministern nämnt detta i 2009 års utrikesdeklaration.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna U203 (v) yrkande 7, U246 (mp), U335 (kd), U341 (kd), U349 (s) yrkandena 27 och 38, U353 (kd), Fö204 (v) yrkande 13 och Kr310 (fp) yrkande 2.

Kvinnors rättigheter

Motionerna

Socialdemokraterna tar i kommittémotion U349 (s) yrkande 30 i denna del upp hot mot kvinnors rättigheter, däribland förekomsten av selektiva aborter och barnamord, mödradödlighetens omfattning och bristen på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Regeringen måste enligt motionen spela en större och mer aktiv roll när det gäller att nå millenniemålet om minskad mödradödlighet och mer enträget uppmärksamma och prioritera frågor om mäns våld mot kvinnor.

I *Vänsterpartiets* kommittémotion U256 (v) yrkande 1 och de enskilda motionerna U226 (mp), U236 (s) och U360 (kd) yrkande 6 förespråkas en ny svensk handlingsplan för genomförande av säkerhetsrådets resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet efter det att den nuvarande handlingsplanen löpt ut 2008.

I den enskilda motionen U234 (s) föreslås att regeringen ska uttala sitt stöd för FN:s kampanj Mäns våld mot kvinnor.

I den enskilda motionen U259 (s) påtalas behovet av att länka samman Europarådets och FN:s kampanjer om våld mot kvinnor.

I den enskilda motionen *U302 (mp) yrkande 1* understryks att det är nödvändigt att vid utvecklings- och biståndsarbete utgå från att sexualitet, graviditet och barnafödande inte kan frikopplas från fattigdomsbekämpning. Rätten att bestämma över den egna kroppen borde vara en mänsklig rättighet, men så är det dessvärre inte.

I den enskilda motionen *U350 (kd)* föreslås att Sverige ska verka för att frågan om diskrimineringen av kvinnor förs upp högt på FN:s dagordning. Motionärerna lyfter bl.a. fram förekomsten av abort av flickfoster.

I den enskilda motionen *U360 (kd) yrkandena 1 och 9* begärs att regeringen i bilaterala och multilaterala kontakter med andra länder ska verka för att traditionella lagar som diskriminerar kvinnor avskaffas. Motionärerna vill också att regeringen ska initiera en omfattande skärpning av uppförandekoden inom FN om nolltolerans mot sexuellt utnyttjande och trakasserier.

Utskottets överväganden

Utskottet har under innevarande och föregående riksmöte behandlat frågor med anknytning till kvinnors rättigheter i bl.a. betänkande 2007/08:UU9 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik och betänkande 2007/08:UU5 Sveriges politik för global utveckling samt yttrande 2008/09:UU3y Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Utskottet vidhåller sina ställningstaganden där och redovisar nu, med anledning av aktuella motioner, följande överväganden.

De mänskliga rättigheterna ska åtnjutas på lika villkor, oberoende av kön. Kvinnors och flickors mänskliga rättigheter åsidosätts än i dag i många länder. Utskottet anser därför att en av de viktigaste uppgifterna i svensk utrikespolitik är att säkerställa kvinnors och flickors mänskliga rättigheter. Sverige verkar för ett brett genomförande av FN:s kvinnokonvention (Cedaw) och dess tilläggsprotokoll. Utskottet välkomnar att Sverige, tillsammans med EU och de nordiska länderna, arbetar för att stärka konventionens övervakningskommitté och för att bevaka och invända mot reservationer som strider mot konventionens syfte. Utskottet vidhåller sin uppfattning att inriktningen måste vara att konventionen antas i sin helhet. Sverige måste oförtrutet arbeta vidare för universell ratifikation och konkret genomförande av FN:s kvinnokonvention. Likaså måste Sverige, enligt utskottet, i bilaterala kontakter och inom EU, i förekommande fall påtala vikten av att avskaffa traditionella lagar eller sedvänjor som diskriminerar kvinnor.

Utskottet har vid upprepade tillfällen understrukit att Sverige stöder insatser som syftar till att göra aborter fria, säkra och lagliga för alla kvinnor. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är en förutsättning

för kvinnors överlevnad, livskvalitet, jämställdhet och för att uppnå millenniemålen. Utskottet delar uppfattningen i en motion att *sexualitet, graviditet och barnafödande inte kan frikopplas från fattigdomsbekämpningen*.

Millenniemål 5 om att minska mödradödligheten med tre fjärdedelar fram till 2015 är det millenniemål som uppvisar störst eftersläpning. Millenniemål 5, som uppmärksammas i en motion, är det enda millenniemål där inga framsteg alls kan noteras i låginkomstländer. Under 2005 dog mer än en halv miljon kvinnor av orsaker relaterade till barnafödande. Komplikationer i samband med graviditet och förlossning är en av de främsta orsakerna till kvinnors ohälsa och död liksom till dödsfall bland nyfödda. I många utvecklingsländer är också bristande tillgång till lagliga och säkra aborter en vanlig orsak till mödradödlighet. I vissa länder råder t.o.m. abortförbud.

En bakomliggande orsak till svårigheterna att nå millenniemål 5 är bristande politisk vilja att rikta insatser till allmän hälsovård och framför allt kvinnors hälsa. Andra orsaker är resursbrist och kvinnors och unga människors underordnade ställning i samhället. Orsakssammanhangen är komplexa, och det finns inte några enkla samband mellan enskilda åtgärder och en snabb minskning av mödradödligheten. Erfarenheter från ett antal länder visar emellertid att mödradödligheten kan halveras under loppet av ett decennium, förutsatt att man ger tillräckligt politiskt och ekonomiskt stöd och genomför åtgärder på ett effektivt sätt.

Utskottet erinrar om att enligt budgetpropositionen ska insatserna för SRHR och förbättrad mödrahälsa förstärkas och ytterligare 100 miljoner kronor avsättas under 2009 för ändamålet. Utskottet, som välkomnar den höjda ambitionsnivån, anser att en förutsättning för att nå framgång i strävandena att nå millenniemål 5 är att ett brett perspektiv anläggs på SRHR-frågor och att detta innefattar mödrahälsovård och säkra aborter. Sverige kan bidra med att främja SRHR-frågor avseende exempelvis sexualundervisning, kapacitetsbyggande i form av utbildning av barnmorskor, nyföddhetsvård och förlossningsvård, ungdomars sexuella hälsa samt säkra aborter. Andra viktiga åtgärder är att bidra till samordning på SRHR-området med likasinnade givare både i internationella sammanhang och i dialogen med mottagarländer, och då inte minst länder som tar emot budget- eller sektorstöd respektive länder i konflikt- och/eller postkonfliktsituation. Utskottet välkomnar de ökade ansträngningarna att nå millenniemål 5 och förutsätter att resultaten i lämpliga sammanhang successivt redovisas för riksdagen.

Beträffande motionsförslagen om arbetet för att *bekämpa mäns våld mot kvinnor* understryker utskottet att regeringen tydligt och klart deklarerat att detta arbete har hög prioritet. Att så är fallet framgår enligt utskottet också av den handlingsplan som regeringen beslutade om i november 2007, för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Dessutom har en handlingsplan mot prostitu-

tion och människohandel för sexuella ändamål beslutats. I utrikesutskottets yttrande 2008/09:UU3y Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål har synpunkter lämnats på frågor om internationell samverkan för att motverka och förhindra människohandel.

Utskottet, som i tidigare betänkanden tagit upp både FN:s kampanj om mäns våld mot kvinnor och Europarådets kampanj med motsvarande tema, vill med anledning av nu aktuella motionsförslag om dessa kampanjer framhålla att Sverige tydligt uttalat sitt stöd för kampanjerna.

Säkerhetsrådets resolution 1325 (2000) om kvinnor och fred och säkerhet anses vara en milstolpe vad gäller agerande för att ta itu med frågor om våld mot kvinnor, inklusive våldtäkt och andra former av sexuellt våld i väpnade konflikter. Säkerhetsrådet slog 2008 i resolution 1820 på samma tema fast att effektiva åtgärder för att förhindra och reagera mot sexuellt våld kan utgöra ett väsentligt bidrag till upprätthållandet av internationell fred och säkerhet. Genom resolutionen uppmanas alla parter i väpnade konflikter att omedelbart vidta åtgärder för att skydda civila, inklusive kvinnor och barn, från sexuellt våld. Säkerhetsrådet bekräftade sin avsikt att i samband med utformningen av sanktioner mot stater överväga riktade åtgärder mot de parter i väpnade konflikter, som gör sig skyldiga till våldtäkt eller annat sexuellt våld. Genom resolution 1820 fick FN:s generalsekreterare i uppdrag att ytterligare öka ansträngningarna att genomföra policyn för nolltolerans mot sexuell exploatering och övergrepp i FN:s fredsbevarande operationer. De länder som bidrar till operationer med trupp eller polis uppmanades av säkerhetsrådet att vidta lämpliga förebyggande åtgärder. Generalsekreteraren ombads att till den 30 juni 2009 lämna en rapport till säkerhetsrådet om genomförandet av resolution 1820.

Också i FN:s generalförsamling uppmärksammas frågor om eliminering av våld mot kvinnor. Utskottet noterar att generalsekreteraren i augusti 2008 avlämnat en rapport till generalförsamlingen om intensifiering av ansträngningarna att eliminera alla former av våld mot kvinnor. I rapporten ges en översikt över åtgärder som medlemsstater i FN och mellanstatliga organ vidtagit för att motverka våld mot kvinnor. Där nämns bl.a. Europarådets kampanj mot våld mot kvinnor i nära relationer, som avslutades sommaren 2008. I ytterligare en rapport från generalsekreteraren till generalförsamlingen, också den från augusti 2008, behandlas eliminering av våldtäkt och andra former av sexuellt våld i alla former, inklusive i konflikter och liknande situationer. Båda rapporterna från FN:s generalsekreterare innehåller slutsatser och rekommendationer för framtida åtgärder.

Efter att rapporterna avlämnades har FN:s generalförsamling i januari 2009 antagit en resolution om intensifiering av ansträngningarna att eliminera alla former av våld mot kvinnor där också frågor tas upp om att eliminera sexuellt våld o.d. i konflikter (A/RES/63/155). Enligt resolutionen ska generalsekreteraren återrapportera vidtagna åtgärder vid kommande sessioner i generalförsamlingen.

Utskottet välkomnar engagemanget inom FN-systemet kring frågor om att eliminera våld mot kvinnor. Det är enligt utskottet angeläget att Sverige bilateralt och genom EU verkar för fortsatt uppmärksamhet och konkret agerande kring dessa frågor.

I en motion föreslås att Sverige ska verka för en *skärpning av uppförandekoden inom FN* om nolltolerans mot sexuellt utnyttjande och trakasserier inom FN:s fredsoperationer. Utskottet konstaterar att Sverige står bakom och verkar för genomförandet av säkerhetsrådets resolution 1820 (2008) om bekämpande av sexuellt våld i väpnade konflikter. I resolutionen uppmanas generalsekreteraren att ytterligare intensifiera ansträngningarna att genomföra uppförandekoden inom FN:s fredsoperationer. Säkerhetsrådet kräver också att de länder som bidrar med trupper och polis vidtar förebyggande åtgärder och förberedelser för att kunna utkräva ansvar vid brott mot uppförandekoden.

I detta sammanhang kan nämnas att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet nyligen i betänkande 2008/09:UFöU3 Svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför Somalias kust inskärpt betydelsen av att resolutionerna 1325 och 1820 utgör självklara beståndsdelar i den aktuella freds- och säkerhetsbefrämjande insatsen Atalanta. Det sammansatta utskottet framhöll att svensk militär personal kan bidra till att kunskapen om nämnda resolutioner vinner spridning också bland de övriga deltagande ländernas militära enheter.

Med anledning av motionsförslagen om en *ny svensk handlingsplan för genomförande av FN:s säkerhetsråds resolution 1325* konstaterar utskottet att regeringen i februari 2009 har beslutat om en ny sådan handlingsplan. Utskottet välkomnar den nya handlingsplanen och vill särskilt framhålla vikten av att berörda myndigheter samarbetar och samverkar för att genomföra handlingsplanen. Det är enligt utskottet värdefullt att handlingsplanen tydligt anger hur uppföljning och utvärdering ska ske.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna *U226 (mp)*, *U234 (s)*, *U236 (s)*, *U256 (v) yrkande 1*, *U259 (s)*, *U302 (mp) yrkande 1*, *U349 (s) yrkande 30 i denna del*, *U350 (kd)* samt *U360 (kd) yrkandena 1, 6 och 9*.

Barnets rättigheter

Motionen

I den enskilda motionen *U334 (fp, kd) yrkandena 1 och 2* anför motionärerna att det föreligger brott mot FN:s barnkonvention när barn på ockuperat palestinskt område, vilket faller under militär jurisdiktion, anses vara vuxna från 16 års ålder (under 14 år är man barn, mellan 14 och 16 är man "adolescent"). Enligt gängse norm anses man vara vuxen vid 18 års

ålder, en norm som följs i Israel. Till följd av den åldersgräns som tillämpas på ockuperat palestinskt område placeras barn tillsammans med vuxna i fängelse, omöjliggörs besök från familj på grund av reserestriktioner och riktas tortyr mot barn. Sverige bör enligt motionärerna agera så att barnkonventionen följs även på de ockuperade områdena och barns särskilt utsatta situation beaktas.

Utskottets överväganden

Konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen) antogs av FN:s generalförsamling 1989 och har ratificerats av nästan alla medlemsstater. Det återstår dock många utmaningar med att förverkliga och tillämpa barnkonventionen.

Enligt konventionen definieras barn som varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet. Konventionen innefattar såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Barnkonventionen innehåller fyra grundläggande principer som ska vara styrande för tolkningen av konventionen: förbud mot diskriminering, barnets bästa i främsta rummet, rätten till liv och utveckling samt rätten att få komma till tals. De grundläggande principerna innebär följande: att varje barn, utan undantag, har rätt att få del av sina rättigheter; att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som berör barn; att inte bara barnets överlevnad utan också hans eller hennes utveckling ska säkerställas till det yttersta av samhällets förmåga; att barnets åsikter ska få komma fram och visas respekt.

Barnkonventionen har två fakultativa tilläggsprotokoll. Det ena rör frågan om barns indragning i väpnade konflikter och ålägger staterna att vidta åtgärder för att barn, dvs. personer under 18 år, inte ska delta direkt i sådana konflikter. Det andra protokollet behandlar frågor om sexuell exploatering av barn m.m.

Utskottet anser att Sverige fortsatt ska verka för genomförande av barnkonventionen, såväl i vårt eget land som på det internationella planet. I betänkande 2007/08:UU7 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik anförde utskottet att Sverige i bl.a. mellanstatliga förhandlingar, exempelvis inom EU och FN, ska uppmana stater att omsätta de åtaganden man gjort i samband med ratificering av barnkonventionen genom att stifta lagar och utveckla praxis och att främja ratificering av barnkonventionens båda tilläggsprotokoll.

En fråga om barnets rättigheter som utskottet särskilt vill framhålla i detta sammanhang är vikten av att Sverige fortsatt är pådrivande i det internationella arbetet mot barnäktenskap och stöder arbetet i FN:s barnrättskommitté. Denna har en viktig roll i att övervaka hur länder tillämpar och

genomför barnkonventionen. Sverige ska även framgent vara drivande i genomförandet av EU:s riktlinjer för främjande och skydd av barnets rättigheter.

Med anledning av den aktuella motionen konstaterar utskottet att det av Utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter på de ockuperade palestinska områdena 2007 framgår att administrativa frihetsberövanden utan rättegång är vanligt förekommande och att även barn frihetsberövas på detta sätt. Enligt Internationella rödakorskommittén (ICRC) fastställer en israelisk militärorder straffmyndighetsåldern till 12 år. Palestinier över 16 år definieras som vuxna enligt israeliska militärorder. FN:s kommitté för barnets rättigheter rekommenderade 2002 att Israel upphäver dessa bestämmelser och anpassar regelverket till barnkonventionens definition på 18 år.

Enligt den israeliska människorättsorganisationen B'Tselem höll israeliska säkerhetsstyrkor i februari 2009 totalt 50 minderåriga under 16 år i fängsligt förvar. Motsvarande antal i åldersgruppen 16–18 år var 324 personer, varav 5 var föremål för administrativa frihetsberövanden.

När palestinska barn arresteras av Israel med hänvisning till säkerhetsskäl genomförs förhör utan möjlighet för barnet att ha kontakt med advokat eller släktingar. Defense for Children International (DCI) rapporterar att barn misshandlas, hotas och förödmjukas under förhör. Påtvingade erkännanden förekommer. Barn döms i militärdomstol och fängslas. Barn i administrativt förvar kan sitta fängslade utan rättegång under längre tidsperioder.

Utskottet konstaterar att barnets rättigheter, utöver i FN:s barnkonvention med tilläggsprotokoll och andra centrala FN-konventioner om mänskliga rättigheter, också slås fast i en rad internationella och regionala konventioner och normer liksom i millenniedeklarationen, millenniemålen och slutdokumentet från FN:s världstoppmöte 2005. Genom handlingsplanen En värld som passar barn, som antogs av FN:s generalförsamling 2002 vid en extrasession om barn, förband sig stats- och regeringschefer att föra fram barns rättigheter världen över och att genomföra de överenskomna målen, strategierna och åtgärderna.

Inom EU har ministerrådet utarbetat ett antal människorättsriktlinjer som ska utgöra ett ramverk för skydd och främjande av mänskliga rättigheter i tredjeländer. Vad gäller barn fastslogs 2003 riktlinjer om barn och väpnade konflikter. Som ett komplement till dessa fastställde EU 2007 riktlinjer för främjande och skydd av barnets rättigheter. Därefter har en genomförandestrategi tagits fram enligt vilken EU har ett antal verktyg för att främja barnets rättigheter i de yttre förbindelserna. Dessa är politisk dialog, démarcher, bi- och multilateralt samarbete samt humanitärt bistånd men även ökad samordning med internationella organisationer och det civila samhället.

EU:s människorättsriktlinjer om barn och väpnade konflikter från 2003 reviderades 2008. I dessa riktlinjer ingår en lista med länder och politiska enheter som är prioriterade för åtgärder från unionens sida. I 2008 års revidering tillkom sex nya länder eller enheter, däribland Israel och de palestinska ockuperade områdena. Enligt vad utskottet erfarit har EU i MR-dialoger med företrädare för Israel och de palestinska ockuperade områdena tagit upp den aktuella frågan.

Utskottet noterar att rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser vid sitt möte den 8–9 december 2008 i rådsslutsatser om fredsprocessen i Mellanöstern slagit fast att palestinska fångar bör frigges i större utsträckning, med företräde för minderåriga.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motion *U334 (fp, kd) yrkandena 1 och 2*.

Diskriminering och förföljelse på grund av sexuell läggning och könsidentitet

Motionen

Socialdemokraterna föreslår i kommittémotion *U349 (s) yrkande 33 i denna del* att regeringen ska redovisa till riksdagen hur arbetet fortlöper med att genomföra handlingsplanen för HBT-frågor i utvecklingssamarbetet.

Utskottets överväganden

Sidas handlingsplan för konkretisering av homo-, bi- och transfrågor i utvecklingssamarbetet 2007–2009 är en uppföljning av en studie om svensk policy kring homo-, bi- och transfrågor i internationellt utvecklingssamarbete som Sida lät genomföra under hösten 2005. Handlingsplanen syftar till att konkretisera hur arbetet med HBT-frågor ska integreras i utvecklingssamarbetet. Den anger aktiviteter och delmål för att skapa förutsättningar för att Sverige aktivt i utvecklingssamarbetets genomförande, i analyser och i olika former av dialog ska bidra till förbättrade levnadsvillkor för homosexuella, bisexuella och transpersoner. Detta innebär att i de länder där Sverige systematiskt inkluderar ett HBT-perspektiv förväntas rättighets- och fattigdomssituationen för homosexuella, bisexuella och transpersoner förbättras. I handlingsplanen anges att den bör utvärderas i slutet av 2009 och att den ska ligga till grund för Sidas fortsatta arbete med integrering av HBT-frågorna i utvecklingssamarbetet.

Utskottet förutsätter att regeringen i lämpliga sammanhang återrapporterar till riksdagen om genomförandet av handlingsplanen för integrering av HBT-frågor i utvecklingssamarbetet liksom om resultatet av den utvärdering som planeras.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motion *U349 (s) yrkande 33 i denna del.*

Rättigheter för och diskriminering av personer som tillhör nationella eller etniska, språkliga eller religiösa minoriteter

Motionen

I den enskilda motionen *U301 (fp)* presenteras ett antal förslag som syftar till en samordnad politik för att värna det kurdiska folkets rättigheter.

Utskottets överväganden

I Nationalencyklopedin beskrivs kurderna som ett folk som inte har något eget land men som bebor ett område, Kurdistan, som är uppdelat på flera länder, främst Turkiet, Irak och Iran men även Syrien och Armenien. Som komplement till den beskrivningen vill utskottet tillägga att en betydande kurdisk diaspora bor i Europa, däribland i Tyskland och Sverige. Enligt organisationen Minority Rights Group International och dess World Directory of Minorities and Indigenous Peoples utgör kurderna inte någon homogen grupp. De härstammar från olika folk med olika språklig och kulturell bakgrund.

Utrikesdepartementet följer noga situationen för olika minoritetsgrupper, däribland kurder, och har också kontakt med flera grupper för att ta del av deras erfarenheter. Sverige och EU för en tydlig dialog med regeringsrepresentanter i Irak, Iran, Syrien, Armenien respektive Turkiet om vikten av att respektera och stärka de mänskliga rättigheterna. I dessa samtal läggs stor vikt vid särskilt utsatta grupper, såsom religiösa och etniska minoriteter, barn och kvinnor. Inte minst genom Sveriges ambassader framhålls ständigt i kontakter med myndigheterna vikten av att fullt ut respektera de mänskliga rättigheterna. Här har hela EU genom unionens människorättsriktlinjer en gemensam och tydlig hållning. Utskottet noterar att EU i unionens tre senaste årsrapporter om de mänskliga rättigheterna tagit upp brister i människorättsituationen i Syrien och i sammanhanget bl.a. framhållit situationen för statslösa kurder i landet. Företrädare för utrikesutskottet tog den 13 november 2008 i samtal med Iraks MR-minister Wajdan Micheal Salim upp människorättsituationen för minoriteter i landet.

Förhandlingarna med Turkiet om EU-medlemskap ger också utrymme för en intensifierad dialog om mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter. För Turkiet och vart och ett av de övriga kandidatländerna utarbetar kommissionens sekretariat en årlig rapport om reformarbetet i varje ansökarland. Där ingår en bedömning av framstegen vad gäller uppfyllande av

Köpenhamnskriterierna, däribland det politiska kriterium som ställer krav på stabilitet i de institutioner som garanterar demokrati, rättsstaten, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter. Bland annat på grundval av dessa dokument sammanfattar kommissionen årligen sin syn på utvidgningen.

Utskottet konstaterar att det i Turkiet under de senaste åren skett en rad reformer som ett resultat av landets närmande till EU. I betänkande 2007/08: UU9 har utskottet redovisat en rad uppgifter om reformprocessen i fråga om de mänskliga rättigheterna. Den senaste årliga kommissionsrapporten om reformarbetet i Turkiet återfinns i meddelandet Utvidgningsstrategi och huvudfrågor 2008–2009 (KOM(2008) 674, november 2008), där följande sammanfattande bedömning görs av bl.a. minoriteters rättigheter i Turkiet.

Situationen när det gäller *minoriteters rättigheter* är fortfarande oförändrad. Turkiet har inte gjort några framsteg när det gäller anpassningen till europeiska standarder. Vissa begränsade framsteg har gjorts när det gäller *kulturella rättigheter*, men begränsningar kvarstår, i synnerhet när det gäller användningen av andra språk än turkiska i radio- och TV-sändningar, i politiken och i kontakter med offentliga myndigheter. Det finns inga möjligheter att lära sig dessa språk i de offentliga eller privata skolorna. Inga framsteg har gjorts när det gäller situationen för *romerna* som ofta är utsatta för diskriminerande behandling i fråga om tillgången till bostäder, utbildning, socialt skydd, hälso- och sjukvård samt sysselsättning.

Förstörelsen av romska bosättningar, i vissa fall tvångsavhysningar, fortsätter. När det gäller landets östra och *sydöstra* delar är regeringens beslut att fullfölja projektet för sydöstra Anatolien ett steg i riktning mot att försöka lösa de ekonomiska och sociala problemen i regionen. Ytterligare ansträngningar behövs för att skapa förutsättningar som gör att den övervägande kurdiska befolkningen kan komma i åtnjutande av fullständiga rättigheter och friheter. Systemet med ersättning till *internflyktingar* har fortsatt. Regeringen har emellertid ingen övergripande nationell strategi för att ta itu med frågan om internflyktingar. Byvaktssystemet har ännu inte avvecklats.

De terroristattacker som begås av PKK, som är uppförd på EU:s förteckning över terroristorganisationer, har fortsatt och har krävt många människoliv.

I sina slutsatser och rekommendationer i meddelandet om utvidgningsstrategi och huvudfrågor slog kommissionen fast att Turkiet måste förnya sina ansträngningar när det gäller det politiska reformarbetet för att stärka demokratin och de mänskliga rättigheterna, modernisera och utveckla landet och föra det närmare EU. Anslutningsförhandlingarna fortsätter i samma takt som reformerna går framåt och Turkiet uppfyller de relevanta villkoren.

Utskottet anser att det är viktigt att Sverige och EU fortsatt ihärdigt påtalar brister och ställer tydliga krav på de länder som inte tillgodoser minoriteters, däribland kurderna, mänskliga rättigheter.

Med det anförda avstyrker utskottet motion U301 (fp).

Förenta nationerna

Motionen

I den enskilda motionen *U214 (s)* förespråkas bildandet av ett nationellt FN-råd med representanter för regering, riksdag, ledande frivilligorganisationer och företagsvärlden.

Utskottets överväganden

Arbetet i Förenta nationerna är av central betydelse i Sveriges politik för de mänskliga rättigheterna, vilken successivt har utvecklats och stärkts i dialog med olika aktörer i det svenska samhället och då inte minst frivilligorganisationerna.

FN är ett globalt mellanstatligt forum för utveckling och granskning av de mänskliga rättigheterna och svarar för allmängiltig normbildning på området. Sverige driver aktivt integrering av mänskliga rättigheter som en viktig utvecklingsfråga inom ramen för FN:s fonder, program och fackorgan.

Det är enligt utskottet viktigt att främja en fortsatt bred förankring i samhället av FN-frågorna och frågor om de mänskliga rättigheterna. Här fyller de årliga MR-dagarna en viktig funktion. Under MR-dagarna, som äger rum på olika platser i landet, medverkar förutom representanter för Utrikesdepartementet och andra delar av Regeringskansliet även ett stort antal företrädare för organisationer, myndigheter och högsolor.

Utskottet vill i sammanhanget också särskilt framhålla den viktiga roll som Svenska FN-förbundet har att i egenskap av partipolitiskt och religiöst obunden organisation vara aktiv och pådrivande för ett brett engagemang i FN-frågor. Svenska FN-förbundet, som främjar ett starkare FN som ska verka för fred och rättvisa i hela världen i enlighet med FN-stadgans mål och principer, ska enligt stadgarna granska och bistå vid efterlevnaden av Sveriges åtaganden gentemot FN och agera genom information, kommunikation, opinionsbildning, insamling och globalt samarbete.

Utskottet är inte berett att förorda skapandet av ett nationellt FN-råd och avstyrker motion *U214 (s)*.

Övriga yrkanden

Utöver de yrkanden som behandlats tidigare i detta betänkande finns motionsvis framförda förslag som är identiska eller i hög grad överensstämmande med yrkanden som utskottet behandlat tidigare under mandatperioden.

Utskottet har vid en genomgång funnit att nedan angivna yrkanden inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen, varför de avstyrks. Mot bakgrund av det ovan anförda och utskottets tidigare överväganden avstyrker utskottet följande yrkanden: U204 (fp) yrkandena 1 och 3–5, U216 (s), U280 (s) yrkande 2, U281 (s), U294 (s), U305 (m), U309 (c, fp, m, kd), U323 (fp) yrkandena 22–25, U343 (s) yrkande 6, U346 (kd) yrkandena 9 och 10, U349 (s) yrkandena 28, 30 i denna del, 32, 33 i denna del, 36, 37, 39 och 40, U360 (kd) yrkande 2, Sf331 (v) yrkandena 4–6 och A376 (mp) yrkande 4.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Beslut om internationella insatser, punkt 2 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Fö204 yrkande 13.

Ställningstagande

Vid internationella insatser är det alltid behovet i de krisdrabbade områdena som ska styra och aldrig svenska intressen. Det är viktigt att varje ny internationell insats debatteras och beslutas i riksdagen. För att Sverige ska bli trovärdigt i sitt internationella engagemang krävs det att landet har en oberoende utrikespolitik och är militärt alliansfritt. Därför bör fredsskapande, fredsbevarande och fredsframtvingande åtgärder enbart ske på FN:s uppdrag.

2. SRHR-frågor, punkt 4 (s, v, mp)

av Carina Hägg (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s), Olle Thorell (s), Ameer Sachet (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U349 yrkande 30 i denna del.

Ställningstagande

Kvinnors rättigheter har alltid varit särskilt utsatta och grundas i en traditionell kulturell underordning i alla samhällen. Jämställdhet är en central samhällsfråga för både kvinnor och män. Att skapa lika möjligheter, rättigheter och skyldigheter innebär förändringar på en rad samhällsområden.

Selektiva aborter och barnamord riktade mot flickor förekommer i stor omfattning i vissa delar av världen. Mödradödlighetens omfattning är enligt Unicef en av de största tragedierna i vår tid. Kvinnor utgör mer än två tredjedelar av de 2,5 miljarder människor som räknas som fattiga. Kvinnors rätt att bestämma över sina egna kroppar samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), är av grundläggande betydelse. Bristen på dessa rättigheter är förödande.

Varje dag, varje minut dör en kvinna som är gravid eller när hon föder barn, varav de flesta i utvecklingsländer. Osäkra aborter tar 200 kvinnors liv varje dag. Genom tillgång till preventivmedel, läkarvård, sexualundervisning och till säkra och lagliga aborter skulle de flesta dödsfall kunna undvikas. Ökad jämställdhet och ökat självbestämmande, inte minst över den egna kroppen, utgör den kanske viktigaste enskilda faktorn för att hejda spridningen av hiv/aids. Det är viktigt att arbetet för att genomföra intentionerna i den SRHR-policy som den socialdemokratiska regeringen påbörjade fortsätter också under nuvarande regering. Sveriges regering måste mer aktivt verka för att alla kvinnor får tillgång till den information och service som krävs för att FN:s femte millenniemål om minskad mödradödlighet ska nås. FN:s befolkningsorgan UNFPA gör viktiga insatser på SRHR-området och Unifem, FN:s kvinnofond, spelar en viktig roll för jämställdhetsarbetet. Sverige bör framgent stödja dessa FN-organs arbete.

Över hela världen och utan undantag för någon region är våld utövat av den egna partnern och inom familjen den vanligaste formen av våld. I många länder behandlas våld mot kvinnor inom familjen fortfarande som ett privat problem och inte som det angelägna politiska och samhällseliga problem det utgör. Stater har skyldighet att på alla sätt förhindra alla former av våld mot kvinnor. Underlåtenhet att göra detta innebär att staten gör sig skyldig till en kränkning av de mänskliga rättigheterna. Mäns våld mot kvinnor är ett jämställdhetsproblem där den traditionella könsordningen om mäns överordning och kvinnors underordning fortfarande har betydelse. Förslag och strategier som den borgerliga regeringen lyft fram är defensiva, otydliga och saknar konkretion. Sverige och EU måste i internationella sammanhang enträget fortsätta fästa uppmärksamheten på frågor om mäns våld mot kvinnor.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:U203 av Hans Linde m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige som enskild stat och som medlem av EU ska kritisera brott mot mänskliga rättigheter oavsett var, när och med vilka motiv de begås.

2008/09:U204 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att alla FN:s medlemsländer ska anta och uppfylla resolution 1325.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör stödja den rekommendation som lämnats till FN:s säkerhetsråd hösten 2002 om att inrätta en internationell kommission om våld mot kvinnor.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att våldtagna kvinnor som blir utfrusna från samhället bör kunna få status som flyktingar precis som människor som förföljs för sin tro, politiska åsikt eller sexuella läggning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att systematiskt våldtagna kvinnor ska kunna kräva skadestånd av den stat som beordrat eller underlåtit att avstyra sådana övergrepp.

2008/09:U214 av Aleksander Gabelic (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bildandet av ett FN-råd.

2008/09:U216 av Anneli Särnblad och Peter Hultqvist (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör arbeta för att utöka rätten och tillgängligheten till abort för kvinnor i världen.

2008/09:U226 av Bodil Ceballos m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges handlingsplan för FN:s säkerhetsråds resolution 1325 som löper ut 2008.

2008/09:U234 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör uttala sitt stöd för FN:s kampanj Mäns våld mot kvinnor.

2008/09:U236 av Inger Jarl Beck och Åsa Lindestam (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges handlingsplan för FN:s säkerhetsråds resolution 1325 som löper ut 2008.

2008/09:U246 av Bodil Ceballos m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att folkrätten ska gälla lika för alla.

2008/09:U256 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en ny svensk handlingsplan för att implementera FN:s resolution 1325.

2008/09:U259 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att länka samman Europarådets och FN:s kampanjer om våld mot kvinnor.

2008/09:U280 av Nikos Papadopoulos (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU och FN bör verka för ett internationellt erkännande av folkmordet på pontiska greker och andra kristna minoriteter i Mindre Asien.

2008/09:U281 av Anneli Särnblad och Marita Ulvskog (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges regering tydligare ska driva frågor gällande sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i utrikespolitiken.

2008/09:U294 av Yilmaz Kerimo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till en kommission med syfte att de kristna assyrierna/syrianerna/kaldéerna erbjuds en frizon under FN:s överinseende.

2008/09:U301 av Fredrik Malm (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en samordnad politik för att värna det kurdiska folkets rättigheter.

2008/09:U302 av Jan Lindholm och Gunvor G Ericson (båda mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten till den egna kroppen.

2008/09:U305 av Reza Khelili Dylami (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetet mot dödsstraff.

2008/09:U309 av Annika Qarlsso m.fl. (c, fp, m, kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta aktivt för att utöka rätten att välja och tillgängligheten till säkra aborter för kvinnor i världen.

2008/09:U323 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en FN-konvention mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en internationell deklaration mot förtryck på grund av sexuell läggning och könsidentitet.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om HBT-organisationers roll i FN-systemet.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppmärksammande av HBT-frågor i UNDP.

2008/09:U334 av Anita Brodén och Désirée Pethrus Engström (fp, kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fängslade barn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige på lämpligt sätt bör agera så att FN:s barnkonvention följs även på de ockuperade områdena och att barns särskilt utsatta situation beaktas.

2008/09:U335 av Holger Gustafsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att svenska värderingar kring respekt för de mänskliga rättigheterna, det okränkbara människovärdet och rätten till liv tydligt kommer till uttryck i Sveriges utrikeskommunikation.

2008/09:U341 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att antisemitism, kristofobi och islamofobi måste bekämpas.

2008/09:U343 av Börje Vestlund m.fl. (s):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om HBT-flyktingars situation.

2008/09:U346 av Désirée Pethrus Engström och Rosita Runegrund (båda kd):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vidareutveckla stödjande åtgärdsprogram för föräldralösa barn till följd av hiv/aids-spridningen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att diskriminering och stigmatisering av hivsmittade upphör.

2008/09:U349 av Urban Ahlin m.fl. (s):

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om regelverk kring mänskliga rättigheter.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om dödsstraff och tortyr.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvinnors rättigheter.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om situationen för minoriteter.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om HBT-personers rättigheter.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om FN:s råd för mänskliga rättigheter.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Internationella brottmålsdomstolen.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skyldigheten att skydda.
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barn i världen.
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om FN och folkrätten.

2008/09:U350 av Eva Johnsson och Annelie Enochson (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att föra upp diskrimineringen av kvinnor högt på FN:s dagordning.

2008/09:U353 av Lennart Sacrédeus (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetet i Norden, EU och världen för att förbättra troende personers situation.

2008/09:U360 av Rosita Runegrund och Désirée Pethrus Engström (båda kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i bilaterala och multilaterala kontakter med andra länder ska verka för att traditionella lagar som diskriminerar kvinnor avskaffas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en uppföljningsmekanism för resolution 1325 bör upprättas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör utarbeta en ny nationell handlingsplan för resolution 1325.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att initiera en omfattande skärpning av uppförandekoden inom FN-systemet, samt att utbildningen av våra egna svenska soldater i internationell tjänst skärps ytterligare i detta avseende.

2008/09:Fö204 av Lars Ohly m.fl. (v):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla internationella militära insatser ska ske på FN:s uppdrag.

2008/09:Sf331 av Lars Ohly m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör avsluta sitt medlemskap i IOM.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om finansieringen av FN:s flyktingkommisariat.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvidgning av FN:s flyktingkommisariats mandat till att inkludera internflyktingar.

2008/09:Kr310 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige som nation ska uppmärksamma och aktivt agera mot antisemitism när den uppstår i andra länder.

2008/09:A376 av Ulf Holm och Mikaela Valtersson (båda mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en FN-konferens om mansrollen och om åtgärder för att stimulera och aktivera män inom jämställdhetsarbetet.